

Kumrán (Qumran)

Kumránhoz közeledve megpillantjuk a Holt-tengert.

Kumrán nagyon híres térség, a holt-tengeri tekercesek megtalálási helye. A Jerikótól mintegy tizenöt kilométerre délre fekvő Khirbat Kumrán településre ma csak néhány romos falmaradvány emlékeztet. A mindig forró és terméketlen Júdeai-sivatag peremén fekvő ősi zsidó falut lakosaik lassan két évezrede hagyták el.

1947 egy forró napján Mohammad Ahmed el-Hamed (becenevén ad Dib) beduin pásztorfiú kecskenyájával éppen hazafelé tartott, amikor észrevette, hogy egyik kecskéje eltűnt. Nem mert hazamenni mindaddig, amíg az elkóborolt állatát meg nem találja. Máskor is előfordult már ilyen, akkor a kecskék a környező barlangokban húzódtak meg a nap elől. Az egyik közel függőleges lejárattal rendelkező barlangba először nem kívánt lemászni a pásztor, inkább ledobott egy követ, remélve, hogy talán az állat erre megijed és valamilyen hangot ad. Mocorgást nem hallott, viszont megütötte a fülét egy éles, pengő hang, ami otthonról ismerős volt számára. Mintha vizeskorsónak, égetett agyagtárgynak ütközött volna a kő. Leereszkedett barátjával a kis szobányi barlangba, ahol sok cseréptörmelék mellett találtak három ép, zárt agyagkorsót.

Izgatottan kinyitották az edényeket, ahol csodálatukra nem kincseket, hanem az egyikben bőrtekerceseket találtak, a másik kettő üres volt.

Hazavitték szüleikhez, akik ismertek Betlehemben egy Kondu nevű szír embert, aki autodidakta módon cipészből avanszált régiségkereskedővé. Kondunak először fogalma sem volt arról, mekkora kincs birtokába jutott, mindenesetre jó érzéssel a tekercesekből többet otthon tartva, a Szent Márk-kolostor érsekéhez, Mar Athanasziaszhoz fordult szakmai segítségért, aki fantáziát látott az anyagban. Kondu ezután viszonylag kis pénzzel kifizette a beduinokat. A kézirat valódi értékét a híres amerikai archeológus, William F. Albright állapította meg. Ekkor indult meg a nyomozás a többi bőrtekerces után. Volt, amelyik már Amerikába került, néhányat eldugott a tulajdonosa, mert időközben rájött, mekkora érték van birtokában. Az Amerikába került tekerceset évek múlva Izraelnek aukción sikerült visszavásárolnia, némelyiket azonban – ne tagadjuk – a rendőrség erőszakkal szerezte vissza. Magyarul visszalopta!

Feltehetjük a kérdést, ha ekkora értéket jelentő kincset talált a pásztorfiú, elképzelhető-e, hogy hamisítják a tekercseket? Igen feltehetjük, és a választ is mindjárt megadhatjuk. Bizony hamisítják a tekercseket, szakmányban. Washington Bibliamúzeuma évek alatt csillagászati összegekért vásárolt „régészektől” holt-tengeri tekercstörredékeket. A technika fejlődésével azonban a műkincs-hamisítás olyan szintre fejlődött, hogy hatalmas tudású gazemberek, óriási vagyon megkaparintása érdekében, szívós munkával majdnem tökéletes hamisítványokat készítettek. Ügyes fiúk lehettek. A témával foglalkozó néhány tudós szerint akár 70 hamisítvány is keringhet a piacon. A hamisítók valószínűleg ősi maradványokat használtak, minden bizonnyal a barlangok körüli régészeti lelőhelyekről. A hamisítványok többsége bőr, ami ókori római cipők maradványaiból származhat. Nagyon valószínű, hogy a hamisítványokat ugyanaz a kéz készítette. A hamisító a tintán bukott le, ugyanis az olyan modern összetételű anyagokból készült, amelyek a bibliai időkben ismeretlenek voltak.

A kumráni parkolóban a légkondicionált autóbusból kiszállva olyan hőség csap meg, hogy arra gondolok, mit tudnak itt mutatni nekünk, ami megéri a pokol tüzének elviselését. Néhány méter után aztán valamivel csökken a forróság, aminek az állandó erős szél az oka. Sajnos a kamerám mikrofonja nem kedveli az ilyen légmozgást, emiatt Simon előadásából később nem sok élvezhető részlet marad. A pásztorfiú által felfedezett barlang után további tizenkét barlangot tártak fel, némelyiket már profi régészek, másokat pénzre vágyó beduin sírrelők. Legnagyobb jelentősége a negyedik barlangban talált ún. Ézsaiás-tekercsnek van, amely több mint hét méter hosszú és viszonylag jó állapotban maradt ránk. A borjúbórból készült tekercset a Holt-tenger sós vizével hozták olyan állapotba (készítették ki), hogy írni lehetett rá. A tekercsek közül a pergamenből, illetve papiruszból készültek annyira rossz állapotban kerültek elő, hogy a széttöredezett darabokat – mint valami puzzle-játékot – évtizedek sziszifuszi munkájával tudták csak olvashatóvá tenni. Külön érdekesség, hogy a kilencszáz tekercsből az egyik párost rézlemezre karcolták. A tekercseket egyforma hosszúkás, hatvan centi magas agyagkorsóba tették, viaszszal légmentesen lezárva. Az írások nyelve többnyire héber, de néhány tekercsen görög és arámi nyelven is üzentek az utókornak.

A tekercsek több témában íródtak, az Eszter könyve kivételével a teljes Ótestamentumot megtalálták héber nyelven. Az Ószövetséget a tekercsek felfedezéséig csak középkori másolatokból ismertük, emiatt hatalmas a kumráni felfedezés egyháztörténeti jelentősége. A tekercsek nagy részét 1968 előtt a jeruzsálemi Rockefeller Múzeumban őrizték, ám a hatnapos háború után ezek átkerültek az Izrael Múzeumnak külön erre a célra emelt épületébe, a Könyv Csarnokába. A tudomány mai állása szerint a szövegeket a Josephus Flavius és Alexandriai Philón által is említett esszénusok írták, akik Khirbat Kumránban éltek, elhatárolódva az általánosan vallott judaizmustól, a jeruzsálemi szentélytől és papságától. Ők írták és rejtették el a szomszédos hegy barlangjaiba a hitük, valamint életük titkait rejtő sorokat.

Az esszénusok nem háborúztak, békés pásztornépként az együttélésükről, a szent iratokról írtak és másoltak. A rómaiak támadásakor rejthették el az írásaikat rejtő tekercseket a barlangok biztonságába, tudván, hogy a rómaiak érkezése biztos halálukat jelenti. A település maradványait viszonylag épségben ásták ki a régészek. Az Izrael Múzeumban őrzött tinta, sok más tárggyal együtt innen származik. A rómaiak közeledtével azonban az esszénusoknak is menekülniük kellett és – talán tudatosan, talán sietségükben – hátrahagyták a korszokba rejtett tekercseiket. Amikor Simon még magyaráz valamit a zsidó háborúról, Dettivel észreveszünk a parkoló mellett egy kicsiny épületet. – Ott biztosan hűvösebb van, látogassuk meg – ajánlom és elindulok a házacska felé. Jól gondolom, ajándékbolt a „sivatag közepén”. Kis korszócskák, vékony héber írású papírtekercsek emlékeztetnek arra, hol járunk. Vásárolunk egy kis agyagkorszót, de annak jobban örülünk, hogy pár percig hűvösben megpihenhetünk.

Maszada

Kumrán után kopár, sivatagos részen megyünk tovább célunk legdélibb pontja, Maszada felé. Közben datolyapálmák szegélyezik az utat, élő embert sehol nem látni, az éles szeműeknek távolban felbukkan egy-két kőszáli kecske. Nemsokára elérjük Nagy Heródes gigantomán építményét, a Kr. e. 30 körül épült Maszada várát. A hatalmas sziklafennsík, amit a helyiek úgy hívnak: Mecádá,